

**МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ВІЙСЬКОВА АКАДЕМІЯ (м. Одеса)**

Введено в дію наказом
начальника Військової академії (м. Одеса)
від 10.07.2026 № 1100/нагд

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
щодо розроблення, затвердження, моніторингу
та періодичного перегляду освітніх програм
у Військовій академії (м. Одеса)**

Затверджено протоколом
Вченої ради Військової академії (м. Одеса)
від 30.06.2026 № 16

Одеса – 2026

ВІДКРИТА ІНФОРМАЦІЯ

ВІДКРИТА ІНФОРМАЦІЯ

Методичні рекомендації щодо розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм у Військовій академії (м. Одеса) розроблені колективом співробітників під загальним керівництвом начальника Військової академії (м. Одеса) генерал-майора Андрія КОВАЛЬЧУКА.

Колектив розробників:

- О. АНДРОЩУК – начальник науково-методичного відділу забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, доктор технічних наук, професор, полковник;
- А. ВЕЙЦ – провідний науковий співробітник науково-методичного відділу забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, доктор філософії, майор;
- І. БАБАК – старший помічник начальника науково-методичного відділу забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, полковник;
- І. ШЕЛЕЙКО – помічник начальника науково-методичного відділу забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, підполковник;
- О. БОДАНОВА – провідний науковий співробітник науково-методичного відділу забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, кандидат технічних наук, працівник Збройних Сил України;
- В. ОБНЯВКО – провідний науковий співробітник науково-методичного відділу забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, кандидат економічних наук, працівник Збройних Сил України.

ВСТУП

Методичні рекомендації щодо розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм у Військовій академії (м. Одеса) розроблені з метою забезпечення високої якості вищої військової освіти та її відповідності сучасним вимогам сектору безпеки й оборони України. В основу цього документа покладено принципи курсантоцентрованого навчання, системного підходу та стандартів забезпечення якості освіти, що диктуються як національним законодавством, так і міжнародними безпековими орієнтирами.

Завдання рекомендацій полягає у створенні єдиного алгоритму дій для науково-педагогічних працівників, гарантів освітніх програм і навчальних підрозділів академії на всіх етапах життєвого циклу освітньої програми – від моменту її проєктування до фінальної оцінки результативності.

Розроблення освітніх програм в академії має базуватися на чіткому визначенні компетентності випускника, які дозволять йому ефективно виконувати професійні обов'язки в динамічному операційному середовищі. Водночас процес моніторингу та періодичного перегляду програм виступає як механізм запобігання застаріванню навчального контенту, дозволяючи вчасно реагувати на виклики сучасної війни, технологічний прогрес та потреби військ.

Отже, дотримання положень цього документа не лише забезпечить відповідність ліцензійним умовам, а й зміцнить авторитет Військової академії (м. Одеса) як провідного навчального закладу, що формує еліту Збройних Сил України.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Методичні рекомендації щодо розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм у Військовій академії (м. Одеса) розроблені на основі Конституції України, Законів України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про академічну доброчесність”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про авторське право і суміжні права”, “Про запобігання корупції”, постанови Кабінету Міністрів України від 15.12.1997 № 1410 “Про трансформацію системи військової освіти” (зі змінами), Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 № 1187, Положення про вищі військові навчальні заклади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 № 467, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах

ВІДКРИТА ІНФОРМАЦІЯ

закладів вищої освіти, закладах фахової передвищої військової освіти, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 15.02.2024 № 120, Інструкції із забезпечення якості військової освіти у Збройних Силах України, затвердженої наказом Головнокомандувача Збройних Сил України від 12.01.2026 № 23, а також інших нормативно-правових актів чинного законодавства України та внутрішніх нормативних документів Військової академії (м. Одеса).

1.2. Рекомендації враховують вимоги нормативних документів щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти та діють у частині, що не суперечить чинному законодавству, загальнодержавній та нормативній базі забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти.

1.3. Основні терміни рекомендацій та їх визначення:

освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова) програма – єдиний комплекс освітніх компонентів (навчальних дисциплін, індивідуальних завдань, практик, контрольних заходів тощо), спрямованих на досягнення передбачених такою програмою цілей та результатів навчання, що дає право на отримання визначеної освітньої або освітньої та професійної (професійних) кваліфікації (кваліфікацій);

спеціальність – гармонізована з Міжнародною стандартною класифікацією освіти частина предметної області галузі освіти і науки;

регульовані спеціальності – отримання освіти за якими необхідне для доступу до регульованих професій;

регульована професія – професія, у межах якої доступ до професійної діяльності, присвоєння та підтвердження професійних кваліфікацій регулюються спеціальними нормативними актами;

спеціалізація – частина предметної області спеціальності, яка може визначатися закладом вищої освіти та передбачає одну або декілька профільних спеціалізованих освітніх програм;

компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей;

індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти – персональний шлях реалізації особистісного потенціалу здобувача вищої освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем вищої освіти освітніх програм;

кваліфікація (вищої освіти) – визнана закладом вищої освіти та засвідчена документом про вищу освіту сукупність визначених освітньою програмою та здобутих особою компетентностей (результатів навчання);

акредитація освітньої програми – оцінювання освітньої програми та/або освітньої діяльності закладу вищої освіти за цією програмою на предмет забезпечення та вдосконалення якості вищої освіти;

постакредитаційний моніторинг – оцінювання органом, що прийняв рішення про акредитацію, виконання наданих за результатами акредитації рекомендацій та/або відповідності критеріям акредитації;

якість вищої освіти – відповідність умов провадження освітньої діяльності та результатів навчання вимогам законодавства та стандартам вищої освіти, професійним та/або міжнародним стандартам (за наявності), а також потребам заінтересованих сторін і суспільства, що забезпечується шляхом здійснення процедур внутрішнього та зовнішнього забезпечення якості.

2. РОЗРОБЛЕННЯ, ЗАПРОВАДЖЕННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

2.1. Зміст освітніх програм Військової академії (м. Одеса) має забезпечувати формування в осіб, які навчаються, ключових компетентностей, що необхідні для самореалізації, активної громадянської позиції, зокрема:

формування духовних і моральних цінностей на рівні, який сприятиме їх інтеграції у суспільство та становленню активної громадянської позиції;

формування картини світу, що адекватна сучасному рівню наукових знань (відповідно до рівня вищої освіти), базових компетентностей у сфері науки та техніки; комунікативну компетентність, культурну освіченість;

сприяння багатогранному розвитку особистості, у тому числі формування вміння навчатися з відповідним рівнем самостійності, критичного мислення, творчого підходу, ініціативності, здатності розв'язувати проблеми із застосуванням здобутих знань і навичок, оцінювати ризики та вміння прийняти рішення.

2.2. Освітні програми вищої освіти розробляються з урахуванням вимог стандарту вищої освіти відповідної спеціальності (обсяг кредитів ЄКТС, перелік компетентностей випускника, результати навчання, форми атестації здобувачів вищої освіти, вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти) та вимог професійних стандартів за спеціалізаціями. Обсяг освітніх програм, які не передбачають здобуття ступенів вищої освіти (підвищення кваліфікації тощо), визначається в годинах.

2.3. Відповідно до Закону України “Про вищу освіту” Військова академія (м. Одеса) має право розробляти та реалізовувати одну або декілька освітніх (освітньо-професійних та освітньо-наукових) програм у межах ліцензованої спеціальності.

2.4. Назви освітніх програм повинні мати ознаки (ключові слова) назви відповідних спеціальностей (спеціалізації, спеціалізацій), припускаючи повний збіг або використання парафраза, або за змістом відповідати цим назвам з урахуванням особливостей реалізації освітніх програм на основі сформованих кадрового, науково-методичного та матеріально-технічного потенціалу

Академії, інших особливостей освітнього процесу (використання іноземних мов в освітньому процесі тощо).

Необхідно уникати конфлікту назв, зокрема, не використовувати повністю або частково назви інших галузей знань та спеціальностей (включаючи застарілі назви спеціальностей) характерних для них професій і професійних назв робіт, ключових спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, назв інших освітніх програм.

Використання однакових чи практично однакових назв освітніх програм за різними спеціальностями є неприпустимим.

2.4. Кожній спеціалізації відповідає окрема освітня програма, тому, до складу однієї освітньої програми не можуть входити декілька спеціалізацій. Військова академія (м. Одеса) може розробляти та формувати освітні програми для різних спеціалізацій з однаковим переліком обов'язкових освітніх компонентів.

Застосування мов у Військовій академії (м. Одеса) визначається Законами України “Про забезпечення функціонування української мови як державної” та “Про освіту”.

Військова академія (м. Одеса) має право прийняти рішення про викладання однієї, кількох або всіх дисциплін, виконання індивідуальних завдань і проведення контрольних заходів іноземною мовою, за умови, що усі здобувачі освіти, які вивчають відповідні дисципліни, володіють іноземною мовою.

2.5. Складовими освітньої програми є:

титильна сторінка;

лист-погодження;

передмова;

профіль освітньої програми:

загальна інформація (повна назва ВВНЗ та інститутів/факультету; ступінь вищої освіти та назва кваліфікації мовою оригіналу; офіційна назва освітньої програми українською та англійською мовами; тип диплома та обсяг освітньої програми; про акредитацію та термін дії рівень з НРК; передумови, мова викладання, термін дії освітньої програми; інтернет-адреса освітньої програми);

мета освітньої програми;

характеристика освітньої програми (предметна область: галузь знань, спеціальність, спеціалізація; орієнтація освітньої програми; основний фокус освітньої програми та спеціалізації; особливості програми);

придатність випускників до працевлаштування та подальшого навчання; викладання та оцінювання;

програмні компетентності (інтегральна компетентність, загальні компетентності, фахові компетентності за спеціальністю, військово-професійні та військово-спеціальні компетентності за спеціалізацією);

програмні результати навчання (загальна та професійна підготовка;

ВІДКРИТА ІНФОРМАЦІЯ

військово-професійна підготовка; військово-спеціальна підготовка);

ресурсне забезпечення реалізації програми (кадрове, матеріально-технічне, інформаційне та навчально-методичне);

академічна мобільність;

перелік компонент освітньо-професійної програми та їх логічна послідовність:

перелік компонент освітньої програми (цикл загальної підготовки; цикл професійної підготовки);

структурно-логічна схема освітньої програми;

форма атестації здобувачів вищої освіти;

матриця відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми;

матриця забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми.

Формат освітньої програми розглядається на засіданні вченої ради академії та затверджується наказом начальника академії.

2.6. Освітня програма запроваджується в межах ліцензованої спеціальності. Ліцензований обсяг для нової освітньої програми виділяється за рахунок розподілу ліцензованого обсягу в межах спеціальності за певним рівнем вищої освіти.

Розробку освітніх програм здійснює робоча група, яка складається з представників замовників на підготовку військових фахівців за спеціальністю (спеціалізацією), роботодавців, здобувачів вищої освіти та представників Військової академії (м. Одеса).

Програма набуває чинності у разі отримання відповідної ліцензії.

2.7. Освітні програми Військової академії (м. Одеса) запроваджують за ліцензованими спеціальностями задля забезпечення потреб держави (суспільства) у висококваліфікованих військових фахівцях.

Розроблення проєкту освітньої програми ініціюють органи військового управління, які є замовниками на підготовку військових фахівців, разом з інститутами/факультетом або іншими структурними підрозділами Військової академії (м. Одеса).

Порядок розроблення освітньої програми:

визначення складу робочої групи з розроблення освітньої програми (у разі запровадження нової освітньої програми в межах ліцензованої спеціальності);

розробка робочою групою проєкту освітньої програми з усім комплексом складових, що визначені цим Положенням;

розгляд на засіданні структурного підрозділу або вченої ради інститутів/факультету розробленого проєкту освітньої програми з метою отримання рекомендації щодо винесення проєкту освітньої програми на суспільне обговорення, яке включає перегляд проєкту освітньої програми керівництвом академії та задіяними в реалізації освітньої програми

структурними підрозділами Військової академії (м. Одеса);

відповідно до вимог абзацу четвертого пункту 8 розділу II Положення про особливості організації освітнього процесу у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України, військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти, закладах фахової перед вищої військової освіти, затвердженого наказом Міністерства оборони України від 15.02.2024 № 120, освітньо-професійна (освітньо-наукова) програма для здобуття ступеня вищої освіти погоджується замовником, директором Департаменту військової освіти і науки Міністерства оборони України, начальником Центрального управління військової освіти Генерального штабу Збройних Сил України та затверджується рішенням Вченої ради Військової академії (м. Одеса);

винесення головою робочої групи проєкту освітньої програми та результатів його суспільного обговорення на розгляд і затвердження Вченою радою Військової академії (м. Одеса);

введення в дію освітньої програми, за рекомендацією Вченої ради Військової академії (м. Одеса), наказом начальника Військової академії (м. Одеса);

розроблення та затвердження навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти за введеною програмою, за відповідним рівнем вищої освіти, згідно нормативних документів Військової академії (м. Одеса);

перевірка відповідною комісією освітньої програми на предмет наявності відомостей, що становлять службову інформацію або державну таємницю;

розміщення на сайті Військової академії (м. Одеса) витягу з освітньої програми, який не містить відомостей, що становлять службову інформацію або державну таємницю.

Всі освітні програми проходять єдиний порядок затвердження, що містить процедури їх послідовного розгляду такими зацікавленими сторонами і підрозділами:

процес розробки, обговорення та затвердження проєкту освітньої програми повинен бути максимально прозорим (оприлюднення проєкту освітньої програми, громадське обговорення, розгляд пропозицій стейкхолдерів, випускників відповідної програми);

процес перегляду проєкту освітньої програми на засіданні випускової кафедри;

освітня програма вводиться в дію наказом начальника Військової академії (м. Одеса).

3. МОНІТОРИНГ ТА ПЕРІОДИЧНИЙ ПЕРЕГЛЯД, МОДЕРНІЗАЦІЯ, ОНОВЛЕННЯ ТА ЗАКРИТТЯ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ

3.1. Основною метою моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм є підтвердження їхньої актуальності з урахуванням тенденцій розвитку відповідної галузі знань і підвищення якості та результативності організації освітнього процесу, задоволення потреб здобувачів вищої освіти та замовників на підготовку військових фахівців.

Відповідно до Положення про порядок розроблення, моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм Військової академії (м. Одеса) моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм відбувається за участю зацікавлених сторін (курсантів, замовників на підготовку роботодавців (військових фахівців), науково-педагогічних працівників, інших стейкхолдерів) і передбачає проведення відповідних процедур, пов'язаних зі збором і аналізом інформації щодо змістовності та організації освітнього процесу.

Моніторинг освітніх програм щорічно здійснюють гаранті, кафедри (випускні), управління інститутів/факультету, науково-методичний відділ забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти, навчальний відділ, науково-організаційний відділ, командування Військової академії (м. Одеса).

3.2. Гарант освітньої програми відстежує:

якість змістовного наповнення освітньої програми, її відповідність стандартам вищої освіти та професійним стандартам (за наявності), вимогам Національної рамки кваліфікацій;

забезпечення необхідного рівня якості освітньої програми згідно критеріїв оцінювання освітніх програм Національного агентства забезпечення якості вищої освіти, відповідно до Положення про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти;

коректність структурно-логічної схеми;

врахування інтересів стейкхолдерів, залучення представників замовників на підготовку військових фахівців до освітнього процесу.

3.3. Кафедри, управління інститутів/факультету, навчальний відділ і науково-організаційний відділ проводять моніторинг якості змісту професійної підготовки фахівців за освітніми програмами:

оцінка якості структури та змістовного наповнення освітньої програми;

оцінка ступені досягнення цілей та результатів навчання за освітньою програмою;

оцінка наявності, якості й доступності навчально-методичного забезпечення, зокрема, робочих програм та силабусів навчальних дисциплін, практик, курсових робіт тощо;

аналіз контрольних заходів та критеріїв оцінювання за компонентами освітньої програми, їх зрозумілості та достатності;

забезпечення поєднання навчання та дослідження під час реалізації

освітньої програми;

забезпечення підвищення кваліфікації та педагогічної майстерності викладачів;

оцінка якості освітньої програми стейкхолдерами.

3.4. Науково-методичний відділ забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти та керівництво Військової академії (м. Одеса) при проведенні моніторингу здійснює:

оцінку якості кадрового та матеріально-технічного забезпечення;

організацію й аналіз опитувань (анкетувань, оцінювань) здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників з питань організації освітнього процесу за освітньою програмою;

організацію й аналіз опитувань випускників та відгуків замовників на підготовку військових фахівців з питань якості освітніх програм та підготовленості випускників до професійної діяльності;

оцінку наявності, якості й доступності інформаційного забезпечення

аналіз дотримання академічної доброчесності учасниками освітнього процесу за освітньою програмою.

3.5. Результати моніторингу, отримані від випускних кафедр, та результати опитувань узагальнюються науково-методичним відділом забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти та доводяться до командування Військової академії (м. Одеса).

3.6. Рішення про необхідність перегляду освітньої програми приймається випускною кафедрою та гарантом освітньої програми у разі потреби, але не рідше одного разу за навчальний рік (як правило, наприкінці) за освітньою програмою на основі аналізу та оцінки результатів моніторингу.

Результатом перегляду освітньої програми можуть бути рішення про оновлення, модернізацію або про відсутність потреби у змінах освітньої програми.

Прийняття або зміна стандарту освітньої діяльності є підставою для розроблення нової освітньої програми або перегляду діючої. Перегляд освітніх програм відбувається також за результатами самоаналізу та за підсумками акредитації.

3.7. Обов'язковий перегляд освітньої програми проводиться за умови:

внесення змін до законодавчої бази у сфері освіти та науки;

затвердження стандартів вищої освіти, професійних стандартів за спеціальністю, а також внесення змін до них;

пропозицій та рекомендацій від стейкхолдерів;

за результатами роботи ліцензійних та акредитаційних комісій;

запровадження нових форм навчання;

державної атестації тощо.

Основними критеріями перегляду освітньої програми виступають:

результати щорічного моніторингу освітньої програми;

результати оцінювання стейкхолдерами якості освітньої програми;
приведення у відповідність сучасним вимогам з урахуванням новітніх досліджень у відповідній галузі знань;

об'єктивні зміни інфраструктурного, кадрового характеру або інших умов реалізації освітньої програми.

3.8. Освітня програма може щорічно оновлюватися в частині структурних складових освітньої програми, зокрема, змісту робочих програм освітніх компонентів (та силабусів), програм практик тощо.

Оновлення освітньої програми виконується шляхом затвердження відповідних змін до 1 вересня поточного навчального року, в якому будуть навчатись здобувачі освіти за зміненою освітньою програмою.

Якщо результати перегляду вимагають реформування чи докорінних змін освітньої програми, а також, якщо в результаті процедур моніторингу визнано неналежну якість освіти за даною освітньою програмою, то освітня програма підлягає модернізації.

Модернізація освітньої програми має на меті більш значну зміну (більш ніж на 50 %) в її змісті та умовах реалізації, ніж при плановому оновленні, і може торкатися також мети (місії), програмних навчальних результатів освітньої програми, її освітніх компонентів, визначених програмних результатів навчання, кількості кредитів тощо для досягнення й реалізації завдань та цілей Військової академії (м. Одеса).

Зміна виду освітньої програми також відноситься до модернізації. У випадку докорінної модернізації освітньої програми шляхом об'єднання або роз'єднання існуючих освітніх програм, дана освітня програма розробляється і проходить затвердження як нова, а за тими освітніми програмами, що реалізувалися до модернізації, припиняється набір здобувачів вищої освіти на навчання.

Після завершення навчання здобувачів вищої освіти на останньому курсі (році навчання) освітня програма вилучається з переліку освітніх програм Військової академії (м. Одеса).